

RÁOLVASÁSOK A KISKUNSÁG DÉLI RÉSZÉN

A népi gyógyítás egyik legarchaikusabb eleme a ráolvasás, ráimádkozás, amely nem más, mint szavakkal történő varázslás. A ráolvasást végző a szöveg elmondásával kíván hatni valakire vagy valamire. Végső soron ráolvasás minden olyan előadott vagy nemegyszer leírt szöveg, amely az egyéni élet valamely jelenségének megváltoztatására törekszik. Erdélyi Zsuzsanna meghatározása szerint „Az imádságok, mint funkció-elemek az emberi magatartás ősi és örök, napjainkig is érvényes megnyilatkozásai. Néplélektani szempontból közösségi, bár egyénileg végzett védekező és bajelhárító gyakorlat, melyekhez az ember magárahagyatottságában, félelmében folyamodik. A természeti erőkhöz vagy földi hatalmaknak kiszolgáltatott ember maga fölé vetített felső erőkhöz fordul, és szóval, mozdulattal befolyásolni igyekszik őket. Tehát minden imádság – jól tudjuk – szómágia, a szó bűvös erejébe vetett hit. Az ember és az istenség-isten közötti érintkezés egyik eszköze.”¹

Jacob Grimm a következőket írta: a ráolvasás „olyan keresztény és nem keresztény természetű, egyházon kívüli szóbeli tevékenység, amelynek természetfölötti, többnyire óvó és gyógyító hatást tulajdonítanak.”²

A ráolvasásoknak a lelki, pszichikai hatásuk volt igen jelentős, hiszen elsődlegesen azon a feltétlen hiten és bizalmon alapult, amely a beteg és a gyógyító között fennállt, hiszen egyazon közösséghez és társadalmi réteghez tartoztak. A más faluban vagy vidéken élő gyógyítót sikeres működéseiről szóló történetek tették alkalmassá arra, hogy ismeretlenül is bizalommal forduljanak hozzá.

A ráolvasást maga a beteg is elmondhatta meghatározott időben és helyen, vagy ha ez nem segített, gyógyító specialistához fordult, aki különösen nagy hírnévre tett szert egy-egy betegségnek imádsággal történő gyógyításában. Azoknak az imádságoknak, melyeket a betegek maguk is elmondhattak, egy része betegségmegelőző, más része pedig betegségelvitető imaformula.

Hideglelés megelőzésére mondták, mikor az év első terméséből ettek:

*Újság hasamba,
Sárgadinnye bukorba,
Hideglelés pokolba!*³

Félegyháza vidékén: *Ki újságot eszik, leginkább gyümölcsöt, előbb elmondja: újság hasamba, hideglelés pokolba, sok betegség bokorba.*⁴

Rontás és torokgyík megelőzésére Alpáron nagypénteken a vezérürörlől levették a kolompot, egy birkáról a csengettyűt és mindkettőt egy gyerek nyakába akasztották, akinek háromszor meg kellett kerülni visszafelé a tanyát és közben mondták:

¹ Erdélyi 1976. 39.

² Idézi: Pócs 2002. 176.

³ Dongó 1911. 35.

⁴ Tóth 1906. 231.

*Kecskelábú sutra manó,
keresztény lelkeket faló,
neked szól az üzenetem,
imához szólítom lelkem.
Kígyók, békák távuljatok,
megszóltak a harangok.⁵*

A betegség elvitetése történhetett valamilyen közbülső tárgy felhasználásával, majd eldobásával és közben mondták, hogy akkor legyen megint bajom, amikor én azt felveszem. Leggyakrabban a *pokolvart*, a *tyúksegget*, a szemén lévő árpát gyógyították úgy, hogy a beteg részt almával vagy pénzzel elkerekítették, elkeresztelték, amit a keresztútnál bal kézzel eldobtak. A Félegyháza melletti Haleszon a szemén lévő árpát úgy gyógyították, hogy napfelkelte előtt háromszor megkerülték a kutat, három szem árpát beledobtak, és közben azt mondták, hogy akkor legyen a szememen árpa, mikor én azt kiveszem.⁶

Kiskunhalason a *tyúkvár* nevű bőrbetegség gyógyításakor keresetlen lófejjel dörögölték meg a beteg helyet. A koponyát visszatették oda, ahol találták, és azt mondták: Akkor legyen az én kezemen *tyúkvár*, ha én ezt felveszem.⁷

Kunszállás-Fülöpjakabon a neveletlen ujjal keresztelték el a pokolvart, miközben mondták:

*Oszlassa el az Atya,
Oszlassa el a Fiú,
Oszlassa el a Szentlélek.*

Hasonló módon keresztelték el a szemén lévő árpát is, csak még hozzátették: Atyának, Fiúnak, Szentlélek Istennek nevében, ámen.⁸

Kiskunmajsán jegyezték fel az 1870-es években egy pokolvarra való ráolvasást.

„Három girizd foghagymát venni, három keresztet vetni rá:

Én téged kereszteltek az atyának nevébe semminek.

Én téged kereszteltek a fiúnak nevébe semminek.

Én téged kereszteltek a szentléleknek nevébe semminek.

Uram, Jézusom, megemlékezzék a Krisztus keserves kínszenvedésiről,

Három vas szöggel való megszegezésiről,

Keresztfára való megszegezésiről,

N. N bűnös embernek meggyógyulásáru.

Én téged kereszteltek az atyának nevében semminek.

Én téged kereszteltek a fiúnak nevébe semminek.

Teremtetlen az atya,

Teremtetlen a fiú,

Teremtetlen a szentlélek,

Oszlasson az atya,

Oszlasson a fiú,

Oszlasson a szentlélek.

⁵ Bosnyák 1984. 341.

⁶ Sinkó Márton, szül. 1920.

⁷ Nagy Czirok László: Népbabona, kuruzslás, jövendőmondás. kiskunhalas, Pest m. Magyar Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattára (EA) 2390

⁸ Cseri Andrásné, szül. 1895.

Erre három Miatyánk mondandó el úgy, hogy az elsőnél az első, a másodiknál a második, a harmadiknál a harmadik gerezd foghagymával kell a pokolvart körülhúzogatni s mindegyiket e szavaknál: itt a földben is a földbe rejteni. A földet e célra edényben is használtatni.⁹

A betegség elvitetése történhetett a földnek adás formájában is. Kiskunmajsán a 19. század 70-es éveiben jegyezték fel, „kinek támadása vagyon, vessen keresztet erre, azt mondván: Én tégedet kereszteltek a Jézus Mária nevében semminek! Ekkor lehúzza a lába fejéig, ott a földre keresztet vet: Atyának, Fiúnak, Szentléleknek nevében. Föld édes anyám! Ekkor a hüvelyk és névtelen ujjával egy-egy csipet földet vesz fel háromszor, azután keresztet vet:

*Szem megnézte, szív megszerette,
Szentháromság egy isten
Fordítsd meg rajta!”¹⁰*

A betegséget elvitető ráolvasások közé tartoztak az újhold imák, amikor maguk helyett a betegséget küldték el az újhoddal. Haleszon a lábon levő tyúkszemre három újhoddkor imádkoztak rá.

*Újhold, újság,
Amit látok újuljon,
Amit sörök, elmúljon.*

Közben a kezükkel söpörték lefelé a tyúkszemet. Az imádság után még egy Miatyánkot is el kellett mondani.

Alpáron, ha valakinek szeplője vagy *rücsökje* volt, akkor hét darab rézfillérest tett a beteg a zsebébe és újhoddkor mondta:

*Új hold, új világ,
Férjhez adta a holdbéli király a lányát,
Éngem is meghívott a lakodalmába,
De én nem megyek el,
De a menyasszonypénzt már is a rostába dobom!*

Majd visszakézzel a bal válla felett eldobta a hét fillért: Hanem helyette elküldöm ezeket a nagyon szép kis rücsköket, hogy viselje a királykisasszony erővel, egészséggel.¹¹

Kiskunfélegyházán ha valakinek fáj a torka, akkor újhoddkor az újhoddra kellett nézni és a fájós torkot, mandulát simogatva hangosan kellett mondani:

*Újhold, új király!
Azt hallottam megházasodtál,
De nem mehetek el a vendégségbe,
Elküldöm ezt a mervígyemet.¹²*

*Ugyancsak félegyházi adat szerint a hideglelésnek az újhoddal úgy kellett köszönteni:
Dicsértessék a Jézus!
Újhold vidd el a hideglelést!¹³*

⁹ Cserép József közlése 1885. M. Nyőr 426.

¹⁰ Dr. Fekete 1907. 125.

¹¹ Bosnyák 1984. 329.

¹² Sós József, szül. 1905.

¹³ Zsigmond 1902.

A betegség elküldésének formája volt a letagadás. Jászszentlászlón a szemén lévő árpát hazudták le. „Ezt még máma is mondják: Árpa van a szemedben! Nem igaz az! Így lehazudtam, nem igaz az. Vagy ha már sokat mondta; Nézze csak árpa van, csak árpa van! Mondom, akkor se igaz, kaszáld le és dobd be a kútba!”¹⁴

Gyógyító specialisták ezen a vidéken is szép számmal működtek. Palugyai Imre a 19. század közepén ezt írta: „betegségeik orvosoltatását vagy elhanyagolják, vagy pedig vak hiedelemben kuruzslók karjaiba vetik magokat, orvost csak a bekövetkezett életveszély végső perceiben hívatván. Kenő-és fenő nők különösen a Kis-Kúnság községeiben igen is nagy számmal találtnak: csonttörések, ficamodások, szakértő parasztoktól várják helyreigazíttatásukat.”¹⁵

Hasonló megfigyeléseket tett Zsigmond Konrád a kiskunfélegyházi tanyai paraszti nép c. munkájában: „Ha valamely parasztnak, vagy pedig a jószágnak fáj valamilye és szeretné, hogy hamarabb meggyógyuljon, akkor elhívhatja azt az éltes aggastyánt, aki rá tud olvasni a sebbel borított, vagy csak fájós testrésze. Az ilyen ráolvasást azonban az asszonyok kedvelik leginkább, kik közül némelyeket annyira szerencsés kezűnek tartanak, hogy szinte híre van egész vidéken. A ráolvasó rátartja kezeit a megjelölt helyre, és magában csendesen mondja:

*Mikor urunk Jézus elindult Jeruzsálembé,
Jeruzsálemből Jerikó városába.*

*Mikor ment volna által a kőhídon,
Az ő szamarának kificamodott a lába.*

Urunk Jézus szent szavával mondá:

*Semmi ízben, tetemiben a ficamodás vagy rándítás
Meg ne maradjon, hanem ín ínhez, csont csonthoz,
Hús húshoz, ér érhez, vér vérhez, erő erőhöz.*

*A mi urunk Jézus Krisztus szent nevében úgy ne maradjon
Ennek a lónak, embernek testében ficamodás, rándítás,
Valamint az urunk Jézus szamarának. Ámen.*

Ezeket háromszor egymásután elmondja és ugyanannyiszor keresztet is vet a fájós helyre. Ha pedig nyilalása van az embernek vagy jószágnak, akkor a ráolvasó a következő varázsszavakat mondja:

*Fuj, fusz menedek,
Istennek szent hírével,
Boldogasszony mondásával.*

De a szavakat már kilencszer kell elmondani egymásután és ugyanannyi keresztet vetni a nyilamlós helyre, miközben a ráolvasó áldólag tartja kezeit a nyilamlás fölött. Ettől aztán meggyógyul.

Vannak aztán a kenések, húzogatások, mikor is az ilyen kuruzsló vénasszonyok a fájós részeket kence-ficélik különböző zsírokkal. Az ilyen munkákhoz csak az olyan asszonynak van szerencsés és hasznos keze, ki hetediknek született a világra, azaz a családban ő volt a hetedik szülött.”¹⁶

¹⁴ Plangár Jánosné, szül. 1907.

¹⁵ Palugyay 1854. 103.

¹⁶ Zsigmond 1902.

Kiskunfélegyházán gyerekeknel kézfájás, hátfájás, hasfájás esetén a fájó testrészt simogatták vagy kenegető mozdulatokat tettek és közben mondták:

*Bíbáj, kecske háj,
Ha meggyógyul
Majd nem fáj.
Sári kerek pernye fű,
Maradhatsz mán ettű.
Bodóéknak kiskutyája,
Jóllakhatsz mán ebbű.¹⁷*

Móra Ferencnek a Kincskereső kisködmön című művében olvasható az a ráolvasás, amelyet a búbajosnak tartott öreg Küsmödi mondott torokgyíkra:

*Nyúlhá, daruháj,
Majd nem gyógyul, ha nem fáj,
Varjúhá, ebfül,
Elmaradhatsz már ettül.¹⁸*

Móra Ferenc egy másik írásában így emlékezett vissza gyerekkorára: „A kiskunok körében még abban az időben nem nagy becsülete volt a patikásoknak. – Torokgyék – mondta Matyi Vera, a messze földön híres javasasszony, akinek már az öreganyja is boszorkány volt, és kemény, öreg kezével meghúzogatta a torkomat. – Majd megkenem a nyakát kalapzsír olajjal, aztán teszünk rá fokhagymakoszorút. Mikor egyik sem használt – most már csak a szent József imádsága segíthet – mondta ki a véghatározatot a javasasszony – hazaszaladok a jeruzsálemi olvasóért.”¹⁹

Erdélyi Zsuzsanna nagyszabású összefoglaló művében közöl egy Félegyházáról származó imádságot, mellyel fájós lábra vagy kézre olvastak rá. Keresztvetés és egy Miatyánk elmondása után imádkozták:

*Mikor a Jézus Jerikóból Jeruzsálembe ment
Út közbe elfáradott
Bement egy házhoz szállást kért
Kapott szállást az úr Jézus
Gyékény ágyat, kőpárnát.
Úr Jézusnak gyékény ágya kő párnája
Melyen nem volt neki semmi maradása
Ennek a fájósnak se legyen itt semmi maradása
Oszlasson e a teljes szent háromság egy Isten
Amen!*

Ezt háromszor kell elmondani.²⁰

A Kiskun Múzeum adattárában található az az ijedtségre való ráolvasás, amelyet egy idős asszony diktált le az unokájának. Az imádságot háromszor, három egymást követő este kellett elmondani és a betegnek csak a ráolvasás végén lehetett levegőt venni.

¹⁷ Sós József szül. 1905.

¹⁸ Móra 1963. 23. Dongó Orbán ezen imádság első két sorát közli tanulmányában, mint sebre való ráolvasást. Dongó 1911. 35.

¹⁹ Móra 1979. 10-11.

²⁰ Erdélyi 1976. 114.

*Feltekintvén magas mennyországba,
Nyitva láttam magas mennyország kapuját.
Kívül aranyos, belől irgalmas, közepében irgalmas Jézus.
Jobb kezébe a pohár, balkezébe a keszkenő,
Ki a pohárból iszik, keszkenőhöz kenik, soha el nem kárhozik.
Kely fel /nevel/, végy szent lelket, maradj meg az igaz hitbe, amen.²¹*

Az 1870-es években jegyezte le a jász-kun kerület egykori főorvosa „a megijedt, vagy nyavalyatörős betegre is így olvastat rá a magyar pór, mely ráolvasási formula rendszeren azzal kezdődik, hogy az illető javasasszony megszólítja a nyavalyát, aztán annak parancsolja, hogy elhagyja és ne gyötörje tovább a beteget, majd elátkozza a nyavalyát szörnyűképpen befejezván az átok-mondásokat a nyavalyára vonatkozólag ilyenképpen: szemétdombon dögölj meg, a mi kutyánk egyen meg s egy visszásan elmondott Miatyánk zárja be a szertartást.”²²

A névanalógia elvén alapult a Szent Antal tüzének gyógyítása, mert a gyógyító-nak lehetőleg Antal nevűnek kellett lennie. Egy bodoglári idős ember szavait idézem: „Szent Antal tüzire imádkoztak rá. A szomszédunkban lakott egy Antal nevű, azt nagyon sok helyre elhívták. Vitte az olvasót és úgy imádkozott, hogy a Miatyánkot-e vagy az Úrangyalát-e, nem tudom. Én még akkor kicsi gyerek voltam, nem nagyon érdekelt, csak mesélte a szüleimnek, hogy út mennyi helyre elhívták.”²³

Alpáron a Szent Antal tüzére három Antalnak kellett rácsiholni. A tetvesparti keresztúthoz mentek ki, pontosan 12 órakor. Csiholás közben rá is imádkoztak a betegre.

*Üdvözlégy ó égi orvos,
Páduai szent Antal.
Látod mennyi küzdelmiünk van,
Sok testi-lelki bajjal.
Az Isten áldása kövesse
Az Antalok tetteit.²⁴*

A falusi gyógyítók a ráolvasások mellett racionális és irracionális gyógymódokat is alkalmaztak. Ezek között azonban éles határvonalat húzni nem lehet, hiszen az alkalmazott szerek, eljárások keveredhettek is. Jászszentlászlón Gilice Mária néni piócával és gyógyfüvekkel is gyógyított. Kisgyerek nyakán keletkezett *gilvára* vagy *támadásra* tejbe vagy vörösborba áztatott lapulevelet javasolt borogatásként. Kelésre tejben megfőzött vagy vörösborban áztatott reszelt vadmályva gyökeret ajánlott.²⁵

Haleszon Varga Rozi néni rándulást, ficamokat tudott helyretenni. Zsírral kente meg a beteget és közben imádkozott is. „Mindig csendesesen mondta. Annyit hallottam csak, hogy ín ínhez, csont csonthoz” – emlékezett vissza egy volt betege.

Ugyancsak Haleszon gyógyított egy bizonyos Örzse néni, aki különböző betegségekre imádkozott rá, de azt mindig magában mondta. Volt, aki meghallotta az utolsó két sort: „úgy ne legyen annak maradása, mint Krisztus urunknak a kópárnán nem

²¹ Kiskun Múzeum adattára: 68.38.1.

²² Dr. Fekete 1907. 126.

²³ Molnár Antal, szül. 1912.

²⁴ Bosnyák 1984. 346.

²⁵ Toldi Imréné, szül. 1897.

volt. Oszt akkó rávette a keresztet, de olyankor mindig elhajított valamit a beteg feje felett.”²⁶

Bankfaluban gyógyított Lantos Lukács, aki betegségekre olvasott rá, ficamokat tett helyre és gyógyfüvekből is készített főzetet. Özvegye elmondása szerint hét fajta füvet gyűjtött össze a férje. Ezek közül a székfűvirágra, a vadkonkolyra, a vadlósós-kára és az útifűre emlékezett. Ezekből főzött teát és a *támadást* ezzel kellett mosogatnia a betegnek, amilyen melegen csak bírta, mindaddig míg a kelés meg nem gyült. A *támadás*, *kilís* gyógyítására másfajta gyógymódot is alkalmazott. „Ha valakit megrottottak, akkor 99-ig jött az emberen a támadás, a kilís. Oszt ha valakin támadás volt, akkor ő arra ráolvasott, elhúzta. Azt mondta, hogy hozzanak ilyen ződ négyes dohányt. Dohánnyal húzta el és akkor ő azt elégette. Mindig azt mondta, hogy az az ördögi biblia, mert az elég, oszt akkor nem terjed tovább. Az én uram dohánnyal húzta el, és visszakézből bedobta a tűzbe.”²⁷

Tóth István leírása szerint „A pokolvarat pedig elhúzza a javasasszony fokhagymával meg puskaporral. A kelést körülkerítgeti, megkeresztelgeti, közben imádkozik, varázsszavakat mond /ráolvas/, azután a használt szereket a csorgásba elásza, miközben azt mondja, hogy a földbe menjen a fájás.”²⁸

Fülöpjakabon a *bibájos* asszony hírében álló Dombóné szemfájásra használta az összetört fokhagyma és puskapor keverékét. A fájós szemet kereszt alakban megkenete és közben imádságot is mondott.²⁹

A javasasszonyokról, emberekről általánosan az a hiedelem, hogy nemcsak gyógyítani tudtak, de rontani is vagy a rontásból ki tudták gyógyítani a beteget. „A rontás készítéséhez a kuruzsló asszonyok értenek. Főznek egy fazék kását, annak levében megmossák a beteg testrészt s a rontást a keresztútra teszik. Aki először lemegy mellette, arra ragad a baj, hacsak balkézrel keresztet nem vet rá.”³⁰

A boszorkányoknak tartott személyek ráolvasással is megronthatták az embereket:

*Száraz köszvin hun vagy mán, hun vagy mán,
Mé nem rántod össze mán, össze mán,
A lábába a velőt, a kezibe az erőt, az erőt.*³¹

Kiskunfélegyháza környékén Varga Rozához vitték el azokat, akik valamilyen rontásra kitett tárgyhoz hozzáérték akár a kezükkel, akár a lábukkal és a betegség rajtuk jött ki. Az asszony imádkozott a beteg testrészt felett, simogatta, keresztet vetett rá és estére el is múlt az illetőről a rontás.³²

A gyógyítók tevékenységével, az imádságok átadásával kapcsolatban felvetődik a hagyományozódás kérdése. Azok a ráolvasások, amelyeket a betegek maguk is elmondhattak, közösségen belül szájhagyomány útján terjedt vagy generációról generációra öröklődhetett. A gyógyító specialisták által alkalmazott ráolvasások a legrit-

²⁶ Rekedt Istvánné, szül. 1900.

²⁷ Lantos Lukácsné, szül. 1910.

²⁸ Tóth 1906. 230-231.

²⁹ Cseri Andrásné, szül. 1895.

³⁰ Tóth 1906. 230.

³¹ Dongó 1911. 35.

³² Nemes Nagy Piroska, szül. 1903.

kább esetben öröklődtek. Pócs Éva megállapítása szerint „A ráolvasásoknak valóban van egy „titkos”, szigorú keretek között hagyományozódó rétege, amelyre érvényes az az általánosan elterjedt nézet, hogy ha a szöveget megismertetik valakivel, elveszti hatását.”³³

A már idézett Lantos Lukácsné elmondása szerint, férje 16 éves korában talált egy papírt és azon volt rajta, hogy mit kell mondania. „Ezt ő sohasem mondta el. Azt mondta, hogy ő ezt sohasem mondhatja el, csak leírhatja, de a végén már olyan nagy beteg volt, hogy nem tudta leírni, így elmaradt. Mindig magában mondta a ráolvasást és a gyűrűs ujjával kerekítette meg, húzta el a betegséget.”

Nagy Ilona a kiskunfélegyházi Fazekas Lajost kérte, hogy mondaná el neki a rándulásra, *pokolvarra* való imádságot, amire a gyógyító ember igen nehezen szánta rá magát. „De leveszem a kucsmámat, mert ez nagyon szent dolog, ezt komolyan kell venni. Éreztem, tudatában van annak, hogy most hatalmas van, olyan dolgot cselekszik, ami kiemeli a profán világból.

Mikor Urunk Krisztus Jeruzsálembé ment vóna,

Jeruzsálemből Jerikóba,

Mikor a kőhídon átmenet vóna,

A lovának megrándult a lába.

Szegény lánynak /asszonynak vagy embörnek/

Itt vagy ott megrándult a keze vagy a lába.

Oszlassa el az Atya,

Oszlassa el a Fiú,

Oszlassa el a teljes Szentháromság Egyisten

Onnan a vércsomókat, hogy ott ne maradjon

Az Atya, Fiú, Szentlélek által.

Három Miatyánkot kell még elimádkozni utána. A beteg testrészt pedig esences korpa vagy huygos agyag pakolással kell ellátni, rossz ronggyal lekötöni.”³⁴

Az egykoron élt falusi, tanyasi nép nem sokat tudott a betegségek okairól, eredetéről. Minden váratlanul bekövetkezett bajt, betegséget gonosz erők rontó tevékenységének tartottak, de Isten büntetésének is vélhették. „A gyógyítás valójában ellenvárászat, melynek alapja a kimondott szó bűvös hatása, a szónak varázserejében való hite.”³⁵ A gyógyítás a hasonlóság elvén alapult, vagyis ahogy az istenek életében sikerült egykor a gyógyulás, ugyanolyan sikeres legyen az adott betegnél is.

A ráolvasásokat típusuk szerint is két nagyobb csoportra lehet felosztani. Az egyén által elmondott ráolvasások a betegségelküldő, betegségelvitető, illetve a lehetlenségi imaformulák csoportjába tartoztak. E típusnál rendkívül fontos szerepet játszott a hármas szám, valamint az időpont. Háromszor kellett az imádságot elmondani, az árpa gyógyításakor háromszor kellett a kutat megkerülni és három szem árpát beledobni. A *tyúksegget* ugyancsak háromszor söpörték le. Leghatásosabbnak bizonyult az imádság, ha azt hajnalban vagy naplementekor, vagy újholdkor mondták el. Különösen nagy számban kerültek elő ezen a vidéken az újholdimák, melyek szövegvariánsai is igen gazdagok.

³³ Pócs 1968. 268.

³⁴ Nagy 1967. 20-22.

³⁵ Erdélyi 1976. 98.

A gyógyító specialisták által előadott ráolvasások az epikus maggal rendelkezők csoportjába sorolhatók.³⁶ Legáltalánosabbnak, legelterjedtebbnek tűnik ezen a vidéken a megbotlott ló vagy számár története, vagyis a második merseburgi ráolvasás típusa. Kisebb számban került csak elő jelenlegi ismereteim szerint a jó ember – gonosz asszony, a gyékény ág – kópárna motívuma.

Irodalom

BOSNYÁK Sándor

1984 Alpár néphite Kádár János emlékeiben. *Cumania* 8. Kecskemét, 323-357.

DONGÓ Orbán

1911 *Kiskunfélegyházi nyelvjárás*. Szeged.

ERDÉLYI Zsuzsanna

1976 *Hegyet hágék, lőtőt lépék*. Magvető Könyvkiadó, Budapest.

DR. FEKETE Lajos

1907 Jász-kún ráolvasások. *Ethnographia* XVIII. 125-126.

MÓRA Ferenc

1963 *Kincskereső kisködmön*. Budapest.

1979 *Daru utcától a Móra Ferenc utcáig*. Budapest.

NAGY Ilona

1967 Egy ráolvasó szövegének átadása. *Néprajzi Közlemények* XII. 20-22.

PALUGYAY Imre

1854 *Jász-kún kerületek és Külső Szolnok vármegye leírása*. Pest.

PÓCS Éva

1968 A magyar ráolvasások műfaji és rendszerezési problémái. *Népi Kultúra-Népi Társadalom* I. 253-287.

1986 *Szem meglátott, szív megvert*. Magyar ráolvasások. Budapest.

2002 Más világok: Másvilágok. Az idegenek az újkori hiedelemrendszerekben, in: *Magyar néphit Közép-és Kelet-Európa határán*. L' Harmattan, Budapest.

SZENDREY Zsigmond

1942 Ráolvasóink eredetének kérdéséhez. *Ethnographia* LIII. 105-112.

TÓTH István

1906 Kiskunfélegyháza-vidéki néphiedelmek. *Ethnographia* XVII. 229-232.

ZSIGMOND Konrád

1902 *A kiskunfélegyházi tanyai paraszti nép*. Kiskunfélegyháza.

³⁶ Szendrey 1942. 105-112.